

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJA JA VENÄJÄÄ VASTAAN – EROT JA YHTENEVÄISYYDET

Kandidaatin tutkielma

Kadetti
Santeri Sandberg

99. Kadettikurssi
Maasotalinja

Maaliskuu 2015

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi 99. Kadettikurssi	Linja Maasotalinja
Tekijä Kadetti Santeri Sandberg	
Tutkielman nimi EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJA JA VENÄJÄÄ VASTAAN – EROT JA YHTENEVÄISYYDET	
Oppiaine, johon työ liittyy Taktiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2015	Tekstisivuja 26 Liitesivuja 0
TIIVISTELMÄ <p>Epäsymmetrinen sodankäynti yleistyi käsitteenä syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen. Ilmiö ei ole kuitenkaan historiallisesti tarkasteltuna uusi. Vastustajaa heikompi osapuoli on usein käyttänyt epätavanomaisia keinoja voimasuhteiltaan vahvempaa vihollista vastaan. Yhtenä esimerkkinä voidaan pitää jalkajousen käyttämistä keskiajalla, jolloin asetta pidettiin epäortodoksisena ja se yritettiin kieltää. Uutta on kuitenkin se, että epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja käytetään järjestelmällisemmin kuin ennen.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä käytetään rationaalista tulkitsevaa käsitetutkimusta. Tulkitseva käsitetutkimus etsii käsitteisiin ja niiden määritelmiin sisältyviä merkityksiä ja tulkitsee merkityksiä valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa teoreettisen näkökulman muodostaa Nils Marius Rekkedalín näkemys epäsymmetrisestä sodankäynnistä. Aineistona toimivat käsitteet ja niiden määritelmät. Tutkielman tärkeimmät lähteet muodostuvat tutkielmista, oppikirjoista ja artikkeleista.</p> <p>Epäsymmetriseen sodankäyntiin kuuluu muun muassa jonkin odottamattoman kohtaaminen, vastapuolen heikkouksien hyödyntäminen epätavanomaisin keinoin sekä taistelutilan valitseminen siten, ettei vihollisen raskaan aseistuksen käyttö ole mahdollista. ”Aitona epäsymmetriana” voidaan pitää vastustajan käyttämiä tekoja, joita toinen osapuoli ei itse halua tai voi tehdä. Ylivoimainen vastustaja aiheutti Irakin ja Tšetšenian kapinallisissa epäsymmetrisen reaktion. Kapinalliset eivät kyenneet vastaamaan perinteisin keinoin toisen osapuolen aiheuttamaan uhkaan. Kummassakaan maassa kapinallisten kalusto ei vastannut hyökkääjän kalustoa, eikä heidän miesvahvuutensa ollut hyökkääjää merkittävästi suurempi. Kapinalliset eivät olleet yhtä hyvin koulutettuja, eikä heidän taktinen ajattelunsa ollut yhtä kehittyntä, kuin vastapuolella. Molemmissa maissa yhtenä pääpiirteenä oli siviilien seassa toimiminen. Siviilien seassa toimimista käytettiin hyväksi taisteluiden päätyttyä, jolloin taistelijat riisuivat taisteluvälineensä ja sekoittuivat siviilien joukkoon.</p> <p>Improvisoitujen räjähteiden käyttö ja niiden käytön laajuus saattoi tulla yllätyksenä yhdysvaltalaisille joukoille Irakissa. Räjähteitä löytyi paljon, niitä käytettiin useilla eri tavoilla ja joskus niiden löytämiseen ei välttämättä liittynyt ollenkaan tulitaistelua. Tämänkaltaisen toiminta oli varmasti sodan alkuvaiheessa epäsymmetriseksi sodankäynniksi luokiteltavaa, mutta oliko se sitä enää vuonna 2011 sodan päättyessä? Keinojen epäsymmetrisyys riippuu myös näkökulmasta. Konventionaaliseen sodankäyntiin varautuneet suurvallat saattoivat pitää esimerkiksi ylläköitä epätavanomaisena keinona taistella. Kuitenkin suomalaisen jalkaväkitaisteluun sekä Maavoimien taisteluun 2015 kyseinen keino kuuluu oleellisesti. Myös näkökulma määrittää sen, onko kyseessä epäsymmetrisen sodankäynnin keino vai ei.</p>	
AVAINSANAT epäsymmetrinen sodankäynti, asymmetrinen sodankäynti, epäsymmetria, asymmetria, Yhdysvallat, Venäjä, Irak, Tšetšenia, sodankäynti	

EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJA JA VENÄJÄÄ VASTAAN – EROT JA YHTENEVÄISYYDET

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	LÄHTÖKOHDAT, TAUSTAT JA PERUSTEET	4
1.2	VIITEKEHYS JA KÄSITTEET	5
1.3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	6
1.4	TUTKIMUSMENETELMÄ	7
1.5	NÄKÖKULMAT JA RAJAUKSET	8
2	EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI	9
2.1	SODANKÄYNTI JA EPÄSYMMETRIA	9
2.2	EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI	10
3	EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTALAISIA JOUKKOJA VASTAAN IRAKISSA	12
3.1	TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SODAN TAUSTA	12
3.2	SODAN OSAPUOLET	13
3.3	EPÄSYMMETRISEN SODANKÄYNNIN KEINOT IRAKISSA	14
4	EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI VENÄJÄN JOUKKOJA VASTAAN TŠETSENIASSA... 17	17
4.1	TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SODAN TAUSTA	17
4.2	SODAN OSAPUOLET	18
4.3	EPÄSYMMETRISEN SODANKÄYNNIN KEINOT ASUTUSKESKUKSISSA	19
4.4	EPÄSYMMETRISEN SODANKÄYNNIN KEINOT VUORISTOSSA	21
5	EPÄSYMMETRISEN SODANKÄYNNIN KEINOJEN EROT JA YHTENEVÄISYYDET	24
5.1	EROT	24
5.2	YHTENEVÄISYYDET.....	25
6	POHDINTA	27
	LÄHTEET	30

EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTOJA JA VENÄJÄÄ VASTAAN – EROT JA YHTENEVÄISYYDET

1 JOHDANTO

1.1 Lähtökohdat, taustat ja perusteet

Sotateoreetikko Sun Tzu käsitteli teoksessaan Sodankäynnin taito epäsymmetristä sodankäyntiä jo 2 500 vuotta sitten. Sun Tzu oli arvostettu kiinalainen sotapäällikkö, joka eli noin 2 000–2 500 vuotta sitten. Hänen peruseriaatteisiinsa kuului välttää taistelua siellä, missä vastustaja halusi taistella, tai siellä, missä omat joukot olivat vastustajaa heikompia. Hänen näkemyksensä mukaan tehokkaimpaan tulokseen päästiin ilmestymällä sinne, minne vihollinen ei odottanut iskun tulevan.¹

Epäsymmetrinen sodankäynti nousi voimakkaasti pinnalle syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen. Tuolloin kaksi kaapattua matkustajalentokonetta ohjattiin World Trade Center -pilvenpiirtäjiä päin. Iskut johtivat Yhdysvalloissa käynnistettyyn terrorismin vastaiseen sotaan, jota käytiin muun muassa Afganistanissa ja Irakissa. Irak joutui huomion kohteeksi etenkin sen vuoksi, että maan pelättiin jälleen tuottavan joukkotuhoaseita.²

Yhdysvalloissa neljän vuoden välein julkistettava *Quadrennial Defense Review* (QDR) ilmestyi noin kolme viikkoa 9/11-iskujen jälkeen. QDR on asiakirja, joka kuvaa yhdysvaltalaisista puolustusajattelua. Vuoden 2001 QDR ilmoitti tarpeen määritellä sellaiset suorituskyvyt, joilla harhautusta, yllätystä ja epäsymmetrisiä keinoja käyttävä vastustaja voidaan kohdata. Vuonna 2006 ilmestyneessä raportissa jatketaan samalla linjalla: varautumista painotetaan muun muassa epäsymmetristen haasteiden osalta.³ Viimeisen 3–4 vuoden aikana epäsymmetrisellä sodankäynnillä on ollut monia tulkintoja. Se on myös saanut laajasti huomiota etenkin amerikkalaisissa sotilasjulkaisuissa.⁴

---

¹ Tzu, Sun: *Sodankäynnin taito*, Tietosanoma Oy, Juva 2002, s. 103.

² Rekkedal, Nils: *Nykyaikainen sotataito*, Edita Prima Oy, Helsinki 2006, s. 377.

³ Raitasalo & Sipilä: *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvaopolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*, Strategian laitoksen julkaisusarja 4: Työpapereita No 23, 2007, s. 7.

⁴ Rekkedal (2006), s. 375.

Vaikka Yhdysvaltoja vastaan on kenties kohdistunut eniten epäsymmetristä sodankäyntiä, on myös Venäjä joutunut sodissaan epäsymmetrisen sodankäynnin kohteeksi. Venäjällä on historiaa taistelemisesta tšetšerialaisia vastaan yli 250 vuoden ajalta.⁵ Aiheita on tutkittu sekä yhdysvaltalaisista että venäläisistä näkökulmista, mutta taistelujen eroja tai yhteneväisyyksiä ei ole tuotu esille.

Yhdysvallat aloitti sodan Saddam Husseinin hallintoa vastaan Irakissa 20. maaliskuuta 2003. Sota päättyi virallisesti 15. joulukuuta 2011. Irakissa Yhdysvallat joutui useiksi vuosiksi sisäsisodankäynnin ja terroritekojen kohteeksi. Etenkin hyökkäysvaiheessa Irakin sota oli hyvä esimerkki konfliktista, jossa epäsymmetristä sodankäyntiä käytettiin toista sodan osapuolta vastaan. Irakin sodassa käytettiin epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja sekä epätavanomaisia taktiikoita, joihin lukeutui muun muassa itsemurhapommittajat sekä siviilikohteisiin ryhtyminen.⁶ Pekka Pulkkinen käsitteli vuonna 2014 pro gradu -tutkielmassaan Yhdysvaltojen kokemia epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja Irakin sodassa.

Tšetšenia vuorostaan kävi Venäjää vastaan ensimmäisen Tšetšenian sodan vuosina 1994–1996. Tšetšenian toinen sota syttyi vuonna 1999 ja päättyi kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2009.⁷ Mikko Kostiainen on vuonna 2009 julkaistussa pro gradussaan tutkinut Venäjän ja Tšetšenian välillä käytyä sotaa vuosina 1994–1996 ja 1999–2000. Kostiainen esittelee tutkielmassaan muun muassa epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja, joita tšetšeenit käyttivät venäläisiä joukkoja vastaan. Lisäksi Kostiainen käsittelee epäsymmetrisen sodankäynnin taustaa, historiaa ja nykypäivää.

1.2 Viitekehys ja käsitteet

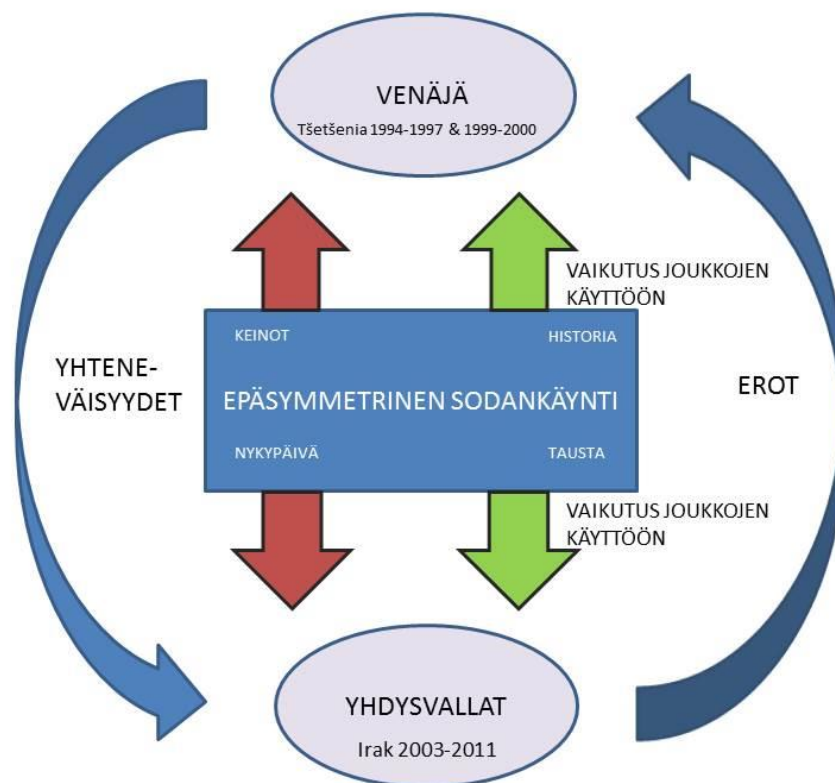
Viitekehys muodostaa tutkimukselle keskeisen näkökulman, jonka kautta tutkimusaineistoa tulkitaan. Viitekehyksessä perustan luo epäsymmetrisen sodankäynti ja sen keinot, historia, tausta ja nykypäivä. Venäjä ja Yhdysvallat ovat oleellinen osa viitekehystä ja ne rajaavat näkökulman joukkoihin, joita vastaan epäsymmetristä sodankäyntiä käydään. Sotien rajauksiksi muodostuvat Venäjällä Tšetšenian sodat sekä Yhdysvalloissa Irakin sota. Pitkät kaarevat nuolet kuvaavat mahdollisia eroja ja yhteneväisyyksiä, joita tutkimuksessa käsitellään ja vertail-

⁵ Kostiainen, Mikko: *Epäsymmetrisen sodankäynti Tšetšeniassa vuosina 1994–1996 ja 1999–2000*, Helsinki 2009, s. 1.

⁶ Pulkkinen, Pekka: *The long, small war – kokemukset epäsymmetrisestä sodasta Irakissa vuosina 2003–2008*, Helsinki, 2014, s. 28.

⁷ BBC News: *Chechnya profile*, <http://www.bbc.com/news/world-europe-18188085>, 2014, 20.3.2015.

laan. Lyhyet nuolet kuvaavat, minkä vaikutuksen epäsymmetrinen sodankäynti on saanut joukkojen käytössä aikaan.

Kuva 1: Tutkielman viitekehys

Tutkimuksen kannalta tärkein käsite on epäsymmetrinen sodankäynti. Epäsymmetriselle sodankäynnille on olemassa useita määritelmiä, jotka vaihtelevat käsitteen määrittäjän mukaan. Epäsymmetrisestä sodankäynnistä puhutaan paljon ja sen ymmärtämistä käsitteenä pidetään itsestäänselvyytenä. Internethaku kuitenkin osoittaa, ettei suomenkielisiä selityksiä termille juurikaan ole. Käsitellen termiä tarkemmin ensimmäisessä luvussa. Karkeasti ajatellen epäsymmetrisellä sodankäynnillä tarkoitetaan kahden voimasuhteiltaan epätasapainoisen osapuolen taistelua. Epätasapainon voi luoda esimerkiksi joukkojen varustelutaso, esimerkiksi teknoarmeijan sotiessa heikosti varustautuneita kapinallisia vastaan.

1.3 Tutkimustehtävä

Tavoitteenani on tutkia tulkitsevaa käsitetutkimusta hyödyntäen, mitä eroja ja yhteneväisyyksiä on ilmennyt epäsymmetrisen sodankäynnin keinoissa, joita on käytetty yhdysvaltalaisia ja venäläisiä joukkoja vastaan. Tutkimuksessa keskitytään epäsymmetriseen sodankäyntiin käsitteenä, sekä yleisempien epäsymmetrisen sodankäynnin menetelmien esittelyyn.

Pääkysymykseksi muodostuu:

1. Mitä eroja ja yhteneväisyyksiä on epäsymmetrisen sodankäynnin keinoissa, joita on käytetty yhdysvaltalaisia ja venäläisiä joukkoja vastaan?

Pääkysymyksen avuksi on asetettava alakysymyksiä, jotka tukevat kysymyksen selvittämistä:

- 1.1 Mitä on epäsymmetrinen sodankäynti?
- 1.2 Mitä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja on käytetty venäläisiä joukkoja vastaan?
- 1.3 Mitä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja on käytetty yhdysvaltalaisia joukkoja vastaan?

Epäsymmetrinen sodankäynti ei ole terminä yksiselitteinen, joten sen määrittäminen on tutkimuksen päämäärän kannalta tärkeää. Epäsymmetrisestä sodankäynnistä on monia tulkintoja ja teorioita, joista on muodostettava järkevä kokonaisuus. Tutkielmassa käsitellään yleisiä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja, joita yhdysvaltalaiset ja venäläiset joukot ovat operatioissaan kohdanneet. Tutkielman lopussa tuodaan esille yhdysvaltalaisia ja venäläisiä joukkoja vastaan käytettyjen epäsymmetristen sodankäynnin keinojen yhteneväisyydet ja erot sekä pohditaan niiden merkitystä.

1.4 Tutkimusmenetelmä

Laadullinen tutkimusmenetelmä pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, kuvaamaan jotain toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekkään tulkinnan jostain ilmiöstä eri henkilöiden omien tulkintojen kautta. Henkilöiden käsitykset ja tulkinnat tutkittavalla ilmiöllä ovat siis laadullisen tutkimuksen tutkimuskohteena.⁸

Pääasiallisena tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa käytetään rationaalista tulkitsevaa käsitetutkimusta. Tulkitseva käsitetutkimus etsii käsitteisiin ja niiden määritelmiin sisältyviä merkityksiä ja tulkitsee merkityksiä valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa teoreettisen näkökulman muodostaa Nils Marius Rekkedalın näkemys epäsymmetrisestä sodankäynnistä. Tutkimuksen aineistona toimivat käsitteet ja niiden määritelmät. Tässä tutkielmassa aineistoihin kuuluvat muun muassa artikkelit, tutkielmat sekä oppikirjat. Tutkimusprosessina on hermeneuttinen kehä, jossa merkityksenannot ja käsitteet ovat jatkuvasti muok-

---

⁸ Huttunen, Mika – Metteri, Jussi: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 34.

kautuvia. Käsitteet nähdään muuttuvina, monimerkityksisinä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti konstruoituvina.⁹

Aineistoa analysoidaan käyttäen sisällönanalyysimenetelmää. Sisällönanalyysissa pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Aineistoa tarkastellaan eritellen, eroja ja yhtäläisyyksiä tiivistäen sekä etsien. Tutkittavasta ilmiöstä pyritään sisällönanalyysiä käyttäen muodostamaan tiivistetty kuvaus.¹⁰

Operaatiotaidossa ja taktiikassa käsitteiden ja sanojen joukossa on olemassa sekä tiettyä käyttötilannetta varten hyvin tarkasti määriteltyjä sanoja että usealla tavalla tulkittavissa olevia käsitteitä. Taktisten merkkien ja lyhenteiden tulkinta on yksikäsitteistä ohjeistuksen tarkoitamissa tilanteissa, kun taas esimerkiksi sanoilla sota, strategia, taktiikka on useita tulkintoja. Nämä tulkinnat muuttuvat käyttötilanteen ja asiayhteyden perusteella.¹¹ Epäsymmetrinen sodankäynti kuuluu siis sellaisten käsitteiden joukkoon, minkä tulkinta on lähteestä riippuvaista sekä muuttuvaa.

1.5 Näkökulmat ja rajaukset

Näkökulma epäsymmetriseen sodankäyntiin on taktinen. Tutkielma käsittelee epäsymmetristä sodankäyntiä ja sen toteuttamisen keinoja käytännön tasolla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi epäsymmetrisen sodankäynnin keinojen esittelemistä ja vertailua. Epäsymmetrisen sodankäynnin keinoihin voi kuulua esimerkiksi tienvarsipommit ja itsemurhapommittajat. Lisäksi tutkimuksessa keskitytään lähinnä maassa taistelevien joukkojen kohtaamiin epäsymmetrisen sodankäynnin keinoihin.

Tutkimuksessa käsitellään niitä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja, joita yhdysvaltalaiset sekä venäläiset joukot kohtasivat sodissaan Irakissa ja Tšetšeniassa. Venäläisten kokemuksissa tutkimus keskittyy Tšetšeniassa käytyjen sotien ympärille vuosina 1994–1996 ja 1999–2009. Amerikkalaisten joukkojen kohtaama epäsymmetristä sodankäyntiä on rajattu Lähi-idässä käytyyn Irakin sotaan 2003–2011. Ajallisesti aihe keskittyy 1990-luvun loppuun sekä 2000-luvun alkuun.

---

⁹ Huttunen & Metteri (2008), s. 105.

¹⁰ Sama, s. 55.

¹¹ Sama, s. 102–103.

2 EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI

Tämä luku käsittelee epäsymmetristä sodankäyntiä tutkimukseen valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Tutkielman teoreettisen näkökulman muodostaa Nils Marius Rekkedal in näkemys epäsymmetrisestä sodankäynnistä. Rekkedal on toiminut sotateorian professorina Ruotsin Maanpuolustuskorkeakoulussa vuodesta 2004 lähtien. Hän on lisäksi esiintynyt luennoitsijana ja vierailevana professorina muissa ulkomaisissa sotalaitoksissa. Rekkedal on uransa aikana julkaissut noin 75 tieteellistä työtä, jotka ovat käsitelleet muun muassa sotateoriaa, sodankäynnin teknistä kehittymistä sekä venäläistä taktiikkaa ja operaatiotaitoa.¹²

2.1 Sodankäynti ja epäsymmetria

Siitä, mitä sodankäyntiin sisältyy, on olemassa yhtä monta teoriaa, kuin on julkaistuja töitä ja tutkimuksia. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin sanoa, että sodankäynnissä on tyypillistä, että joku yrittää voittaa sodan sekä pakottaa toisen osapuolen noudattamaan hänen sääntöjään. Väkivallankäyttöä, joka on organisoitu, mutta ilman poliittisia päämääriä, tuskin voidaan pitää sotana tai sodankäyntinä.¹³

Sodankäynti on perinteisesti ollut sotilasjoukkojen päätehtävä. Normaalisti sota määritellään poliittisten yksiköiden tai liittojen välillä käydyksi aseelliseksi konfliktiksi, jonka tarkoituksena on saavuttaa poliittisia päämääriä. Toisessa tulkintatavassa taistelun välittömiä päämääriä, eli tehtävää, korostetaan. Tällöin sodankäynti määritellään tahtojen taisteluksi tai taisteluksi vallasta. Sota määritellään ilmiölähtöisessä koulukunnassa lähinnä pelkäksi kaksipuoliseksi aseellisten joukkojen väliseksi taisteluksi.¹⁴

Symmetria tulee kreikan kielen sanasta *symmetria*, joka tarkoittaa yhteismitallisuutta. Symmetrialla voidaan tarkoittaa tasasuhtaisuutta, tasamukaisuutta sekä ”kokonaisuuden eri osien välistä yhdenmukaisuutta”. Epäsymmetria on symmetrian vastakohta. Epäsymmetriasta voidaan käyttää myös synonyymia asymmetria. Asymmetria määritellään sanakirjassa epäsymmetrisyydeksi; sopusuhtaisuuden puutteeksi. Asymmetrinen tarkoittaa epäsymmetristä sekä epämukaista.¹⁵

---

¹² Rekkedal (2006), s. 1.

¹³ Sama, s. 29.

¹⁴ Sama, s. 29.

¹⁵ Aikio, Annukka: *Uusi sivistyssanakirja*, Otava, Keuruu 1988, s. 63, 594.

2.2 Epäsymmetrinen sodankäynti

Epäsymmetriaan liittyvään keskusteluun vakiintui 1990-luvulla termi nimeltä ”epäsymmetrinen uhka”. Uhka liittyy yleensä haasteisiin, jotka erottuvat tavanomaisesta sodankäynnistä ja sodasta, jossa raskaasti varustetulla sotilaallisella voimalla on vastassaan lähestulkoon samansuuruinen voima. Esimerkiksi kylmän sodan aikana oli olemassa ikään kuin symmetrinen uhka, joka vallitsi idän ja lännen välillä. Neuvostoliiton uhka nähtiin lännen turvallisuus- ja puolustusjärjestelmiin suunnattuna päähaasteena.¹⁶

Uudet epäsymmetristen uhkien muodot ovat luonteeltaan erilaisia, kuin uhka Neuvostoliiton taholta suuntautuvasta tavanomaisesta hyökkäyksestä. Uusia uhkia länsimaisille joukoille ovat muun muassa joukko pysyviä toimijoita kemiallisessa, biologisessa ja elektronisessa sodankäynnissä yhdistettynä ääriryhmien lisääntyneeseen aktiivisuuteen.¹⁷

Epäsymmetrinen sodankäynti yleistyi käsitteenä syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen. Ilmiö ei ole kuitenkaan historiallisesti tarkasteltuna uusi. Vastustajaa heikompi osapuoli on useasti käyttänyt epätavanomaisia aseita ja taktiikoita voimasuhteiltaan vahvempaa vihollista vastaan. Yhtenä esimerkkinä voidaan pitää jalkajousen keksimistä keskiajalla, jolloin asetta pidettiin epäortodoksisena ja sen käyttö yritettiin kieltää¹⁸. Uutta on kuitenkin se, että epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja käytetään järjestelmällisemmin kuin ennen.¹⁹

Vaikka käsitteestä onkin olemassa lukuisia määritelmiä, niitä yhdistää kuitenkin yksi asia: jonkin odottamattoman kohtaaminen. Tuntematonta tai odottamatonta voi olla esimerkiksi vastustajan tavoitteet, toimintatavat tai joukkojen liikkeet. Mitä suurempi ero osapuolten välillä on sotilaallisessa vahvuudessa ja doktriinissa, sitä vaikeammaksi heikomman osapuolen toimien ennustaminen muodostuu. Jotta joukko kykenee toimimaan oikein epäsymmetristä uhkaa vastaan, on sen doktriinin oltava joustava ja mahdollistettava odottamattoman ennakointi.²⁰

Epäsymmetrisen sodankäynnin keinoihin turvaudutaan yleensä silloin, kun ymmärretään, ettei vihollista pystytä kohtaamaan tavanomaisin keinoin. Epäsymmetrisiin keinoihin siirtymiseen

---

¹⁶ Rekkedal (2006), s. 269.

¹⁷ Sama, s. 269.

¹⁸ Rekkedal, Nils: *Winds of Change: On Irregular Warfare*, Juvenes Print 2012, s. 141

¹⁹ Sama, s. 133.

²⁰ Sama, s. 141.

voi olla monia syitä. Todennäköisesti pääsyyinä on puuttuva kyky hankkia tarvittava sotilaallinen tai poliittinen voima, jolla vastustajan suora kohtaaminen olisi mahdollista. Vihollisen suunnalta kohdistuva paine pyritään välttämään käyttämällä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja. Valitsemalla oikean epäsymmetrisen sodankäynnin keinon, jopa Yhdysvaltojen kaltaisen sotilaallisen suurvallan kohtaaminen on teoriassa mahdollista. Puhtaimmillaan epäsymmetrisessä sodankäynnissä hyödynnetään omia vahvuuksia epätavanomaisin keinoin vihollisen oletettuja heikkouksia vastaan.²¹

Käsitettä ajatellaan tulee ottaa huomioon muutakin kuin se, että epäsymmetrisessä sodankäynnissä on painotettava omaa voimaa ja vihollisen heikkouksia on käytettävä hyväksi. Asia on oikeastaan itsestään selvyys, joka useasti kuuluu tavanomaiseen strategiseen ja taktiseen ajatteluun. ”Aitona epäsymmetriana” voidaan pitää vastustajan käyttämiä tekoja, joita ei itse haluta tai voida tehdä. Tämä voi aiheuttaa vastapuolelle ongelmia, koska haasteeseen ei pystytä itse vastaamaan tehokkaasti. Se estää ryhtymästä vastatoimiin, mikä koetaan yleensä vaaralliseksi tai ongelmalliseksi.²²

Vastustajan epäsymmetrisiä toimenpiteitä voidaan lisäksi pitää jopa sivistymättöminä, jolloin niihin on vaikea suhtautua ja mukautua. Epäsymmetrisiä vaikutuskeinoja pidetään useiden länsimaisten sotilaallisten ja poliittisten johtajien toimesta mahdottomina hyväksyä. Tämä voi johtaa siihen, että joukko tullaan aiempaa helpommin yllätetyksi. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta ”strategisesta yllätyksestä” voidaan pitää syyskuun 11. päivän terrori-iskuja. Täynnä matkustajia olevien ja täyteen tankattujen suurten matkustajakoneiden käyttö ”pommeina” romutti länsimaisen näkökulman siitä, millaisena laillisia asejärjestelmiä pidetään.²³

Rekkedal mukaan hyökkääjän tulee käyttää vastapuolen heikkouksia hyväkseen, jotta kyseessä olisi epäsymmetrinen hyökkäysmuoto. Hyökkääjän etuna on se, että hyökkääjä voi päättää toimivansa ympäristössä, joka vaikeuttaa esimerkiksi vastustajan raskaan kaluston tehokasta käyttöä. Esimerkiksi hyökkääjä voi perustaa tukikohtiaan asutetuille alueille ja päättää taistella suurissa kaupungeissa. Tällöin vastustaja joutuu rajoittamaan aseidensa käyttöä muun muassa siviilitappioiden pelossa.²⁴

---

²¹ Rekkedal (2006), s. 383.

²² Sama, s. 383.

²³ Rekkedal (2006), s. 383.

²⁴ Sama, s. 384.

3 EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI YHDYSVALTALAISIA JOUKKOJA VASTAAN IRAKISSA

3.1 Toimintaympäristö ja sodan tausta

Irak on pinta-alaltaan 438 317 neliökilometrin kokoinen valtio Lähi-idässä. Sen virallisia kieliä ovat arabia ja kurdi. Maan valtauskonto on islam, josta suurin osa on shiiamuslimeita. Irakin väkiluku on noin 33,4 miljoonaa ja sen pääkaupunki, sekä suurin asutuskeskus, on Bagdad noin 5,9 miljoonalla asukkaalla.²⁵ Irak voidaan jakaa maastonmuodoiltaan neljään osaan: aavikkoon lännessä ja lounaassa, Tigrisin ja Eufraatin jokilaaksoihin, ylänköön jokilaaksojen välissä sekä ylämaihin pohjoisessa ja koillisessa.²⁶

Vuonna 2003 Yhdysvallat käynnisti Operation Iraqi Freedomin yhteistoiminnassa kansainvälisen liittouman kanssa. Irakiin, jota Saddam Hussein silloin johti, tunkeuduttiin jälleen länsimaisten asevoimien toimesta. Perinteinen sotilaallinen voitto saavutettiin helposti, mutta Yhdysvaltojen ja liittouman joukot ajautuivat aseelliseen umpikujaan. Valtioissa oli vuoden 2003 hyökkäysvaiheen jälkeen eri etnisiä ja uskonnollisia ryhmittymiä, jotka eivät halunneet vieraan vallan joukkoja rajojensa sisäpuolelle. Ryhmittymät kokivat Yhdysvaltojen ja sen liittouman joukot miehittäjiksi, jotka oli ajettava pois.²⁷

Laittomuudet sekä terroriteot lisääntyivät Irakissa merkittävästi Bagdadin valtauksen jälkeen. Koalition joukoilla ei tuona aikana ollut selvää strategiaa jatkosta. Perinteisesti rakennetut länsimaiset joukot joutuivat ryhmittymien harjoittaman vastarinnan ja sellaisten keinojen kohteeksi, joihin armeijan joukot eivät olleet valmistautuneet.²⁸ Kuten monissa rauhanturvaoperaatioissa on aiemmin todettu: edes dramaattisimmat vallanvaihdokset sotilaallisessa voimassa eivät tarkoita sitä, että sota olisi ohitse²⁹. Näin ei myöskään tapahtunut Irakissa.

---

²⁵ IHS Janes: *Executive Summary of Iraq*, 2014, ihs.com.

²⁶ Helen Chapin Metz: *Iraq: A Country Study*, GPO for the Library of Congress, Washington, 1988, <http://countrystudies.us/iraq/27.htm>, 24.2.2015.

²⁷ Pulkkinen (2014), s. 1. Ks. myös Rekkedal (2006), s. 421.

²⁸ Sama, s. 1.

²⁹ Cordesman, Anthony H: *The Iraq War: strategy, tactics and military lessons*, Praeger (Published in cooperation with the CSIS), Washington D.C, 2003, s. 233.

3.2 Sodan osapuolet

Koko henkilöstö mukaan luettuna koalitiolla oli ylivoima miesvahvuudessaan verrattuna vastapuoleen. Eron tekivät taistelua tukevat joukot, joista suurin osa oli sijoitettuna taistelualueiden ulkopuolelle eivätkä ne näin osallistuneet suoriin taisteluihin Irakin armeijaa vastaan. Yhdysvaltojen ilmavoimien tietokanta osoittaa, että Yhdysvalloilla oli lähes 30 prosenttia aktiivipalveluksessa olevasta henkilöstöstään jollakin tavalla osallisena Operation Iraqi Freedomiin. Kokonaisuudessaan, kaikki Yhdysvaltojen puolustushaarat mukaan luettuna, Yhdysvalloilla oli lähetettynä 466 985 henkilöä. Samainen tietokanta osoittaa, että Yhdysvaltojen tukena olleella koalitiolla oli lisäksi vahvuudessaan 42 987 henkilöä.³⁰

Maassa taistelevien joukkojen lukumäärässä etu oli kuitenkin Irakin puolella. Mukaan lukien puolisolitaalliset joukot, Irakin armeijalla oli miesvahvuudeltaan vähintään 390 000 taistelijan vahvuinen sotajoukko. Koalitiolla oli sen sijaan maassa taistelleiden joukkojen vahvuudessa 250 000 sotilasta. Joukkojen lukumäärä ei kuitenkaan ollut vertailukelpoista: laatu korvasi tässäkin tapauksessa määrän. Irakin armeija koostui varusmiehistä, jotka olivat iältään 15–25-vuotiaita. Yhdysvaltojen sekä Iso-Britannian joukot koostuivat vapaaehtoisista ammattisotilaista, joilla oli takanaan mittava ja laadukas koulutus. Ammattilaisuus antoi koalition joukoille käytännössä sen tarvitsemansa ylivoimaisuuden määrävahvuudeltaan suurempaa armeijaa vastaan.³¹

Irakin miehityksen jälkeen sunnimuslimit olivat menettäneet valta-asemansa, josta he jatkoivat taistelua osittain uskonnollista ja nationalisista syistä. Shiiamuslimit, jotka olivat olleet aiemmin alistetussa asemassa, järjestäytyivät omiin ryhmittymiinsä. Tästä seurasi väkivallan kierre, joka kiihtyi vuosi vuodelta. Myös ulkomailta tulleet fundamentalistit ja ajoittain maan oma kurdiväestö osallistuivat omalta osaltaan väkivallantekoihin. Terrorin kohteina olivat kilpailevat irakilaisryhmät, Irakin turvallisuusviranomaiset, koalition joukot sekä usein myös siviilit.³² Kaikkein voimakkaimpia ryhmittymiä ovat olleet islamistiset ääriryhmittymät. He käyttivät tukena lähialueen valtioita ja toimivat monia vuosia Irakin sisäisissä taisteluissa. Voimakkaimmin koalitioita vastaan toimivat sunnien, shiiojen sekä kurdien ryhmittymät³³.

---

³⁰ Cordesman (2003), s. 15-16.

³¹ Sama, s. 36.

³² Pulkkinen (2014), s. 28.

³³ Sama, s. 30–32.

3.3 Epäsymmetrisen sodankäynnin keinot Irakissa

Irakin armeija tarjosi koalition joukoille tiukan vastuksen, mutta saarrettuna tai paettuaan he hylkäsivät varusteensa ja vaatetuksensa. Irakin armeijan joukkoja suuremman uhkan aiheuttivat puolisoitilaalliset kapinallisjoukot, jotka toimivat tiiviissä yhteistyössä Saddamin joukkojen kanssa. Uhka kohdistui etenkin selustaan sekä viestiliikennettä ylläpitäviin joukkoihin.³⁴

Irakin kumoukselliset joukot käyttivät hyväkseen lukuisia epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja. Yleisimpiä käytettyjä keinoja olivat muun muassa vihollisen univormujen, varusteiden ja tunnuksien hankkiminen, itsemurhapommittajien ja autopommien käyttäminen sekä kehittyneiden ja yksinkertaisten improvisoitujen räjähteiden sekoittaminen. Joukkojen käyttämät toimintatavat olivat usein sotarikoksien tunnuspiirteet täyttäviä, vähintäänkin epätavanomaisia. Ryhmittymät käyttivät usein moskeijoita johtamispaikkoinaan, pukeutuivat siviilivaatteisiin sekä kätkivät aseitaan kouluihin. Lisäksi he käskivät tavallisia kansalaisia sotimaan ja tarttumaan aseisiin amerikkalaisia vastaan. Tulitaisteluissa käytettiin myös siviilejä ihmiskilpinä, kuten lapsia ja naisia. Valkoisia lippuja käytettiin myös väärin tarkoituksiin. Kapinalliset näyttivät amerikkalaisille merkkejä antautumisesta, pyrkien houkuttelemaan heidät lähietäisyydelle, jonka jälkeen he avasivat tulen. Samaa keinoa käytettiin myös ilma-aluksia kohtaan. Ilma-alusten lähestyessä kapinalliset pukeutuivat siviileiksi, jotka pyysivät apua. Avun saavuttua kapinalliset avasivat tulen auttajia kohti.³⁵ Liittouma kykeni kuitenkin reagoimaan epätavanomaisiin uhkiin, joten vastarinnan vaikutus jäi vaatimattomaksi³⁶.

Saddamin hallinnon kukistuttua, merkittävämmiksi epäsymmetrisen sodankäynnin keinoiksi nousivat improvisoidut räjähteet (IED), julkisuusarvon hyödyntäminen sekä kevyin asein toteutetut tuliylläkööt. Siviilikohteisiin iskettäessä kapinalliset pyrkivät mahdollisimman suureen tuhoon sekä propaganda-arvoon. Epäluulojen lietsomiseen liittouman joukkojen kykyjä kohtaan onnistuttiin suorittamalla iskut paikallisten viranomaisten kimppuun. Tulivoimaiset koalition joukot olivat paremmin suojattuja kuin paikalliset viranomaiset.³⁷

Mosulissa vuonna 2004 suoritetuissa hyökkäyksissä liittouman joukkoja vastaan käytettiin useasti suoran tulen lisäksi IED:tä sekä autoihin asennettuja räjähteitä (VBIED). Kapinalliset onnistuivat järjestelmällisillä hyökkäyksillä saamaan Mosulin hallintaansa sekä tuhoamaan

³⁴ Cordesman, (2003), s. 232.

³⁵ Pulkkinen (2014), s. 37.

³⁶ Cordesman (2003), s. 483.

³⁷ Pulkkinen (2014), s. 38.

kaupungin jokaisen poliisiaseman. Valtauksen jälkeen kapinalliset ryhtyivät terrorisoimaan kaupunkia erilaisin väkivallanmuodoin. Tal Afarin kaupungissa käytettiin samoja keinoja, joihin lukeutuivat muun muassa kidnappaukset, salamurhat, lapsiin kohdistuneet hyökkäykset sekä dekapitaatiot.³⁸

Yhdysvaltojen merijalkaväen joukot kohtasivat ensimmäisessä Fallujahin taistelussa puolustustaisteluun valmistautuneen kapinallisten joukon. Kapinalliset olivat valmistelleet lukuisia pesäkkeitä sekä puolustuslaitteita. Näistä asemista kyettiin käyttämään esimerkiksi panssarintorjunta-aseita hyökkääjää vastaan. Panssarintorjunta-aseiden sekä käsiaseiden tulta tuettiin aina myös tienvarsipommeilla sekä autoihin asennetuilla räjähteillä. Fallujahin taistelu oli osoitus siitä, että kapinalliset kykenivät myös järjestelmälliseen, suunnitelmalliseen sekä taktiseen ajatteluun. Huoltokuljetuksiin kapinalliset iskivät vain hetken kuluttua Fallujahin taisteluista. He olivat rakentaneet mutkikkaan väijytyksen, jossa käytettiin improvisoituja räjähteitä kevytasetulen tukemana. Kapinalliset avasivat tulen 7-10 miehen vahvuisella ryhmällä, jonka jälkeen he irtaantuivat.³⁹

Vuosina 2004–2005 tuli selväksi, että yksittäinen tuhoisin asejärjestelmä oli improvisoitu räjähdde tai ajoneuvoon asennettu räjähdde. Alkuun räjähteet olivat pelkästään runkokaapelilla laukaistavia räjähddekasoja, jotka myöhemmin kehittyivät taitavasti kätkeyiksi ja jopa kännykällä räjäytettäviksi tykistön kranaateiksi. Laukaisimiksi kelpasivat lähes mitkä tahansa radio-signaaleja lähettävät laitteet. Osaamista räjähteiden rakentamisesta ja käytöstä jaettiin Afganistanin, Tšetšenian ja Irakin välillä. Muun muassa Fallujahin, Samarrahin ja Najafin taistelut osoittivat kapinallisille isojen alueiden puolustamisen hyödyttömyyden. Tämä johti osaltaan epäsymmetrisen sodankäynnin keinojen lisääntyneeseen käyttöön. Perinteisen asevoiman ylivoima synnytti vastustajassa epäsymmetrisen reaktion.⁴⁰

Kapinalliset käyttivät omia taktiikoitaan myös vihollisen ajoneuvokolonnia vastaan. Tienvarsipommi räjäytti ensimmäisenä kulkevan ajoneuvon siten, etteivät joukon pääosat havainneet tuhoutumista. Kun kapinalliset havaitsivat, että mahdollisimman paljon jalkaväkeä on ilman suojaa, he räjäyttivät toisen pommin. Toinen pommi oli usein sijoitettu siten, että räjähteen sirpalevaikutus aiheutti mahdollisimman paljon tuhoa suojautumattomaan henkilöstöön. Sodan kahden ensimmäisen vuoden jälkeen uutena ilmiönä ilmestyi taloon rakennettu improvi-

---

³⁸ Pulkkinen (2014), s. 38.

³⁹ Sama, s. 39.

⁴⁰ Sama, s. 39 ks. myös Rekkedal (2006), s. 383.

soitu räjähdde (HBIED). Jalkaväkeä kohti avattiin käsiasetuli, jonka seurauksena taistelijat pyrkivät hakemaan suojaa rakennuksista. Suojautumisen jälkeen rakennukset räjäytettiin.⁴¹

Tienvarsipommien lisäksi myös itsemurhapommittajat kuuluivat merkittävänä osana räjähteiden käyttöön koalition joukkoja vastaan. Menetelmän käyttö ilmeni jo vuonna 2003. Tienvarsipommeilla oli hyvin samanlainen psykologinen vaikutus sekä tuhovoima, kuin itsemurhapommittajilla. Merkittävänä erona käyttötavoissa oli kuitenkin se, että itsemurhapommittajia käytettiin suurimmilta osin siviilikohteita vastaan. Kloorikaasusäiliötä alettiin räjäyttää kemiallisina pommeina esimerkiksi kuorma-autoon rakennettujen räjähteiden kanssa. Liittouman kuluvalvontapaikat olivat yleisiä iskujen kohteita autopommien käyttöperiaatteiden kehityksessä.⁴²

Kapinalliset osasivat lisäksi taidokkaasti hyödyntää mediaa, psykologista sodankäyntiä sekä oman toiminnan salaamista taisteluissaan koalitiota vastaan. Irakilaiset sekä liittouman joukot pyrittiin ajamaan törmäyskurssille toistensa kanssa. Kapinalliset organisoivat hyökkäyksiään usein kaupungeissa, joka johti myös siviiliuhrien syntymiseen. Ajoittain kapinalliset surmasivat siviilejä järjestelmällisesti, jotta liittouman joukkoja syytettäisiin huonosti toteutetusta suojauksesta. Arkipäivää olivat myös useat terroriteot, joilla pyrittiin tuottamaan psykologista vaikutusta. Yhdysvaltaisten joukkojen kanssakäynti tavallisten ihmisten kanssa pyrittiin estämään eristämällä heidät omiin tukikohtiinsa. Tietoverkkojen hyödyntäminen muuttui myös tehokkaammaksi. Laajoihin hyökkäyksiin sisällytettiin myös kameramiehiä, joiden kuvaamaa materiaalia levitettiin internetissä. Vuodesta 2005 eteenpäin verkosta löytyi esimerkiksi opetusmateriaalia tienvarsipommien käytöstä. Muun muassa shiit oppivat käyttämään kylkimiinoja, jotka perustuivat suunnattuun räjähddevaikutukseen.⁴³

---

⁴¹ Pulkkinen (2014), s. 40.

⁴² Sama, s. 40.

⁴³ Sama, s. 41.

4 EPÄSYMMETRINEN SODANKÄYNTI VENÄJÄN JOUKKOJA VASTAAN TŠETSENIASSA

4.1 Toimintaympäristö ja sodan tausta

Tšetšenian alue on kooltaan noin 7 000 neliökilometriä ja sijaitsee osittain Kaukasus-vuoriston pohjoisreunamalla. Maan pohjoisosissa alueen maasto on suurimmaksi osaksi tasan-koa, jossa ei ole suuria korkeuseroja. Syvät laaksot muodostavat kulkureittejä vuoristoisen alueen läpi etelässä ja lännessä kohoavan Kaukasus-vuoriston takia. Vuoristo muodostaa noin 20 prosenttia Tšetšenian pinta-alasta. Groznyin kaupunki on maan suurin asutuskeskus, jossa asui 1990-luvun alussa noin 400 000 ihmistä.⁴⁴ Samoihin aikoihin Tšetšenian väkiluku oli noin 1,2 miljoonaa. Väkiluvusta noin 60 prosenttia oli tšetšeenejä, 23 prosenttia venäläisiä ja loput 17 prosenttia muodosti inguushit sekä muut lähialueen kansat.⁴⁵

Tšetšeeneillä on takanaan sotaisia historia. He ovat pyrkineet irtaantumaan Venäjältä lähes 250 vuoden ajan. Tšetšenian alueella on käyty lukuisia taisteluja ja sotia 1700-luvun lopulta lähtien. Tšetšeniheimot ovat pyrkineet säilyttämään alueellaan oman identiteetin, kulttuurin ja itsenäisyyden läpi historian. Jopa pitkien taisteluiden jälkeen Venäjän sotajoukot ovat onnistuneet pitämään Tšetšenian osana Venäjää.⁴⁶

Neuvostoliiton sisäiset vaikeudet mahdollistivat Tšetšenian julistautumisen itsenäiseksi vuoden 1991 lokakuussa. Julistus ei tullut yllätyksenä, sillä osapuolet olivat käyneet taistelua alueesta useaan otteeseen. Aikaisemmat sodat olivat vain lisänneet vihaa Venäjää kohtaa sekä halua itsenäistymiselle.⁴⁷ Dhozar Dudajev, entinen Neuvostoliiton asevoimissa palvellut kenraali, valittiin kyseenalaisten vaalien jälkeen Tšetšenian uudeksi presidentiksi. Venäjän Federatiivisen Neuvostotasavallan kansanedustajien toimesta Tšetšenian lait ja asetukset julistettiin toimeenpanokieltoon sekä vaalit julistettiin laittomiksi. Marraskuussa 1991 Venäjän presidentti Boris Jeltsin reagoi Tšetšenian tilanteeseen lähettämällä joukkoja alueelle lain ja järjestyksen palauttamiseksi.⁴⁸

---

⁴⁴ Kostiainen (2009), s. 17.

⁴⁵ Leitzinger, Antero: *Entinen Neuvostoliitto*, Painosampo, Helsinki, 1992, s. 60–65.

⁴⁶ Kostiainen (2009), s. 18.

⁴⁷ Thomas, Timothy L: *The Battle of Grozny: Deadly Classroom for Urban Combat*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS, Parameter, 1999, <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/battle.htm>, 7.10.2014.

⁴⁸ Kostiainen (2009), s. 18.

4.2 Sodan osapuolet

Tšetšenian joukoissa taistelleet puhuivat venäjää, osa heistä oli palvellut Venäjän armeijassa ja osalla heistä oli Venäjän univormut. Esimerkiksi nämä edellä mainitut seikat mahdollistivat venäläisten taktiikoiden ymmärtämisen sekä helpottivat harhautusten suunnittelua. Tšetšenia-laisten joukot eivät olleet tavanomainen armeija, vaan se koostui yhdistelmästä kodinturvajoukkoja (tšetšeenisissejä) sekä varsinaisia joukkoja. Suurin osa tšetšeenien käyttämästä aseistuksesta oli vanhaa venäläiskalustoa. Eräiden lähteiden mukaan tšetšeenillä olisi ollut käytössään 40–50 T-62 ja T-72 taistelupanssarivaunua, 620–650 panssarintorjunta-asetta, 20–25 BM-21 Grad raketinheitintä, 30–35 panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoa, 30 122mm:n haupitsia, 40–50 BMP rynnäkköpanssarivaunua, noin 200 000 käsikranaattia sekä lukuisia erityyppisiä ampumatarvikkeita.⁴⁹

Venäjän armeija toimi edelleen samalla periaatteella kuin neuvostoarmeija, joka hyökkäsi Afganistaniin vuonna 1979. Armeija oli rakennettu ja koulutettu laajamittaiseen sekä perinteiseen sodankäyntiin. Massamainen mekanisoitujen joukkojen käyttö sekä niiden nopea liike toimi taktiikan perustana. Taktiikkaan kuului lisäksi ilmakuljetteisten joukkojen siirtäminen syvyyteen sekä ilmasta maahan tuki. Venäjän tavoitteena oli saavuttaa Tšetšeniassa nopea ratkaisu.⁵⁰

Venäjän puolustusministeri Gratshev oli saanut kasaan 38 000 miehen ryhmittymän operaation alkuun mennessä. Näistä 6 000 miestä tunkeutui Groznyiin uudenvuoden aattona 1994. Tšetšeenillä arvioidaan olleen 15 000 miestä Groznyissä. Jo Sun Tzun määrittämää sekä toisen maailman sodan kokemusten perusteella todennettua menestyksellisen taistelun käymiseksi rakennetulla alueella vaadittavaa 6:1 voimasuhdetta hyökkääjän eduksi ei kyetty luomaan. Taistelun alkaessa voimasuhteet olivat 1:2,5 venäläisiä vastaan.⁵¹

Venäjä teki muutoksia strategiassaan ja lähestymistavoissaan epäsymmetriseen sodankäyntiin ensimmäisen Tšetšenian sodan jälkeen. Venäjä kuitenkin pyrki tavoitteisiinsa myös toisessa Tšetšenian sodassa hyödyntämällä aseellista ylivoimaansa. Sillä oli tšetšeenijoukkoja suuremmat sotajoukot, täydellinen ilmaherruus, jonkin verran edistyksellistä teknologiaa sekä paljon erilaisia aselavetteja.⁵²

---

⁴⁹ Thomas (1999), ks. myös Alafuzoff, Georgij-Forsström, Pentti: *Arvioita Venäjän Tshetshenian operaatioista*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 4, työpäperi 14/2001, s. 21.

⁵⁰ Raatikainen, Timo: *Ilma-ase asymmetrisessä sodankäynnissä*, 2011, s. 11.

⁵¹ Alafuzoff, Georgij-Forsström, Pentti (2001), s. 22.

⁵² Sama, s. 11.

4.3 Epäsymmetrisen sodankäynnin keinot asutuskeskuksissa

Venäläisten päähyökkäyskohde sekä tšetšeenien puolustuksen painopiste oli Groznyin kaupunki. Siellä käytiin Tšetšenian sotien suurimmat asutuskeskustaistelut.⁵³ Venäläislähteiden mukaan tšetšeenit olivat valmistelleet Groznyin puolustusta 3–4 kuukautta ennen venäläisjoukkojen saapumista kaupunkiin. Tänä aikana he olivat kehittäneet suunnitelmia, jakaneet vastuualueita, kouluttaneet joukkojaan ja rakentaneet toimivia radioyhteyksiä. Venäläisen median ennakkoluulot valmistautumattomista joukoista olivat vääriä: kapinalliset olivat hyvin koulutettuja sekä osa heistä oli neuvostoarmeijan veteraaneja.⁵⁴

Rakennetulla alueella Tšetšeenit toimivat venäläisiä vastaan liikkuvasti, sulautetusti sekä hajautetusti. Tšetšeenien käyttämä ryhmä koostui kahdeksan taistelijan vahvuisesta osastosta. Ryhmään kuului kolme kiväärimestä, kaksi sinkomiestä, kaksi konekiväärimestä sekä tarkka-ampuja. Ryhmän jäsenet tunsivat yleensä toisensa entuudestaan: he olivat usein sukulaisia tai naapureita. Joukkueen kokonaisvahvuus oli 24 ja se muodostui kolmesta ryhmästä. Ajoittain tšetšeenit toimivat 75 miehen vahvuisissa komppanioissa, mutta harvemmin sitä suuremmissa yksiköissä.⁵⁵

Edellä mainittuja tšetšeenikokoonpanoja käytettiin etenkin vaunujen tuhoamiseen. Tarkkaampujat sekä konekiväärimiehet aloittivat vaunuja suojaavan jalkaväen tulittamisen, tarkoituksenaan saada jalkaväki suojautumaan, jonka jälkeen sinkomiehet pyrkivät tuhoamaan vihollisen vaunut.⁵⁶ Joukkueet levittäytyivät rakennuksissa useampaan eri kerrokseen, joista tyypillisesti viidestä kuuteen ryhmää pyrki tuhoamaan yhden vaunun. Kriittisimmät osumat vaunuihin muodostuivat yleensä vaunun päälle, taka-osaan sekä kylkiin. Lisäksi tšetšeenit heittivät vaunujen päälle lasipulloja, jotka olivat täytetty polttoaineella tai muulla palavalla aineella.⁵⁷

---

⁵³ Kostiainen (2009), s.30.

⁵⁴ Grau, Lester W: *Russian Urban Tactics: Lessons from the Battle for Grozny*, Strategic Forum, Number 38, 1997a, s. 17, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1289/MR1289.ch2.pdf, 7.10.2014.

⁵⁵ Jackson, Timothy: *David Slays Goliath: A Chechen Perspective on the War in Chechnya (1994-1996)*, Marine Corps Wargaming Division paper, 2000, s. 2, <http://www.smallwarsjournal.com/documents/davidgoliath.pdf>, 8.10.2014.

⁵⁶ Grau, Lester W: *Russian-Manufactured Armored Vehicle Vulnerability in Urban Combat: The Chechnya Experience*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS, 1997b, <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/rusav/rusav.htm>, 8.10.2014.

⁵⁷ Sama.

Venäläisten panssarivaunujen pääaseet eivät kyenneet vaikuttamaan rakennuksien kellareissa sekä ylimmissä kerroksissa piilotteleviin tšetšeneihin. Tämä johtui siitä, ettei vaunun putki kyennyt pystysuunnassa liikkumaan riittävästi ylä- tai alakerrokseen ampumiseksi. Lisäksi vaunun tukiasena toiminut konekivääri ei riittänyt usean samanaikaisesti hyökkäävän partion taltuttamiseen. Vastineeksi tšetšeenien toimille venäläiset toivat ilmatorjuntapanssarivaunuja suojaamaan marssirivistöjään.⁵⁸

Tšetšeenijoukot pyrkivät motittamaan venäläisten vaunut tuhoamalla marssirivistön ensimmäisen sekä viimeisen vaunun. Tämän seurauksena koko panssarikolonnan liike pysähtyi usein ahtaalle kadulle. Kärkivaunun tuhoaminen aiheutti tšetšeenilähteiden mukaan usein paniikkia venäläisissä joukoissa. Ansaan jääneet panssarivaunut tuhottiin kaduille tšetšeenien käyttämällä panssarintorjunta-aseilla. Jalkaväkeen tšetšeenit pyrkivät vaikuttamaan kivääri- ja kranaatinheitintulella. Osa venäläisistä vaunuista pyrki pois kadulta rakennuksien seinien lävitse, mutta joutuivat kuitenkin pian tuhotuiksi tšetšeenien panssarintorjuntapartioiden toimesta. Tšetšeenit pyrkivät joidenkin lähteiden mukaan toisen sodan aikana lisäämään ylläköiden tehoa pitämällä venäläissotilaat kaduilla. Tämä toteutettiin telkeämällä katujen sivustoilla olevien rakennuksien ovia ja ikkunoita.⁵⁹

Groznyin viemäri- ja tunneliverkostoa käytettiin tšetšeenien toimesta joukkojen huoltamiseen, siirtämiseen ja venäläisten iskuilta suojautumiseen. Kapinalliset loivat tunneleihin uusia sisäänkäyntejä sekä ansoittivat vanhoja venäläisten joukkojen varalle. Tunneliverkostot mahdollistivat tšetšeenijoukkojen siirtämisen huomaamattomasti venäläisten hallitsemille alueille, joihin iskut suoritettiin.⁶⁰

Tšetšeenit olivat lisäksi onnistuneet saamaan käsiinsä venäläisten hyökkäyssuunnitelmat, mikä antoi heille merkittävän edun. Heillä oli myös pääsy venäläisten radioliikenteeseen, jota konfliktin alkuvaiheessa lähetettiin selkokielisenä ja salaamatta. Venäläiset halusivat välttää salattujen viestien lähettämistä sen hitauden vuoksi. Kapinalliset käyttivät venäläisiä radioita sekä radiopuhelimia, minkä ansioista heillä oli hyvä tilannekuva niin omista kuin vihollisenkin liikkeistä. Ennen kaikkea tšetšeenit kykenivät harhauttamaan vastustajaa lähettämällä venäläisillä taajuuksilla väärää tietoa joukkojen liikkeistä. Lisäksi kapinallisten tarkka-ampujat eliminoivat systemaattisesti radioita kantavaa henkilöstöä. Oman äidinkielen puhuminen sekä

---

⁵⁸ Grau (1997b).

⁵⁹ Kostianen (2009), s. 32.

⁶⁰ Sama, s. 32.

vain tarpeellisen informaation jakaminen oli riittävä menetelmä tšetšeenijoukoissa viestien salaamiseksi.⁶¹

Tšetšeenitarkka-ampujat toimivat joko yksin tai ryhmissä ja terrorisoivat öisin venäläisiä sotilaita. Venäläiset alkoivat kutsua tarkka-ampujia kummituksiksi. Tarkka-ampujat toimivat lempinimestään huolimatta myös päivisin tappavan tehokkaasti. Tyypillinen tarkka-ampujien käyttämä taktiikka oli ampua yksittäistä sotilasta jalkaan. Kun muut sotilaat tulivat auttamaan haavoittunutta, joutuivat hekin tulen alle. Saatuaan tulitehtävänsä suoritetuksi tarkka-ampujat kiinnittivät Punaisen Ristin käsivarsinauhan ja sekoittuivat siviiliväestön joukkoon. Vastatoinena venäläiset alkoivat tarkastuspisteissään vaatia tšetšeeniä riisumaan paitansa. Venäläiset etsivät tarkka-ampujiksi epäiltyjen henkilöiden olkapäistä rekyylin aiheuttamia mustelmia sekä ruudin jälkiä vaatetuksessa ja käsissä.⁶²

Tarkka-ampujat eivät olleet ainoita, jotka käyttivät epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja venäläisiä vastaan. Tšetšeenit ansoittivat muun muassa kuolleita venäläissotilaita sekä rakennuksien sisäänkäyntejä ansalangoilla, jotka oli viritetty kranaatteihin ja räjähteisiin. Kapinalliset esiintyivät ajoittain myös siviileinä tarjoamassa opastusta, mutta johdattivatkin venäläisjoukot suoraan väijytykseen.⁶³ Venäläisjoukkoja harhautettiin lisäksi kääntämällä ja siirtämällä katukylttejä, koska venäläisten joukkojen kartat Groznyin kaupungista olivat puutteellisia. Heillä oli karttoja joiden mittakaava oli 1: 100 000, kun tarve oli vähintään 1: 25 000 tai jopa tarkempiin karttoihin. Tämä johti useasti harhautumiseen, joutumiseen omien joukkojen tulituksen kohteeksi tai päätymiseen tšetšeeniväijytyksiin.⁶⁴

4.4 Epäsymmetrisen sodankäynnin keinot vuoristossa

Tšetšeeniosastojen koko saattoi vuoristoissa vaihdella usean sadan taistelijan osastoista muutama mieheen. Suuria hyökkäyksiä varten tšetšeenit kokosivat noin 1 000 miehen vahvuisia joukkoja, mutta suurimmaksi osaksi tšetšeenitaistelijat liikkuivat noin 20–40 henkilön osastoissa. Taisteluista irti olevat joukot pysyivät hajautettuina sekä valmistelivat uusia hyökkäyksiä ja väijytyksiä venäläisiä vastaan. Osa tšetšeenieistä asui paikallisissa kylissä ja asutuskeskuksissa naamioituneena siviiliväestöksi. Käskyn saatuaan taistelijat kokoontuivat ennalta määrättyyn paikkaan, josta he suorittivat etukäteen suunniteltuja ja harjoiteltuja iskuja venä-

⁶¹ Grau (1997a), s. 19.

⁶² Sama, s. 21. Ks. myös Alafuzoff, Georgij-Forsström, Pentti (2001), s. 24.

⁶³ Grau (1997a), s. 21.

⁶⁴ Timothy (1999). Ks. myös Alafuzoff, Georgij-Forsström, Pentti (2001), s. 23.

läisjoukkoja vastaan. Taistelijat palasivat tehtävän suoritettuaan kylään ja jäivät odottamaan seuraavaa iskuja.⁶⁵

Tšetšeenien yleisesti käyttämä taktinen keino vuoristossa oli väijytyksien tekeminen. Yhtenä esimerkkinä voidaan pitää ylläkköä, jossa tšetšeenit onnistuivat tuhoamaan venäläisiltä 39 panssarivaunua ja 199 sotilasta. Jarysh-Mardyn ylläkkö suoritettiin 16.4.1996 mutkaisella vuoristotiellä, jonka tšetšeenit olivat miinoittaneet kilometrin matkalta. Vuoristotien toisella puolella kohosi korkea jyrkäne ja toisella puolella oli jyrkkä rotko. Venäläisten panssarivaunut ajoivat tšetšeenien asentamiin miinoihin ja tippuivat räjähdysien voimasta rotkoon. Tšetšeenit tuhosivat omalla tulenkäytöllään tielle pysähtyneet panssarivaunut ja niiden miehistöt.⁶⁶

Puolustukseen ryhmittyneitä venäläisiä vastaan suoritettut iskut sisälsivät myös harhauttavia toimenpiteitä. Pienet tšetšeenitaistelijoiden osastot soluttautuivat pimeällä venäläisjoukkojen ryhmyksien väliin ja avasivat tulen sivustoille jääneitä venäläisiä vastaan. Tšetšeenit irtautuivat tulenavauksen jälkeen nopeasti venäläisten vastatessa tuleen. Pimeän aiheuttaman epäselvyyksien takia venäläiset jatkoivat toistensa ampumista, joskus venäläiset lopettivat ampumisen vasta tuntien jälkeen.⁶⁷

Toisena harhauttavana toimenpiteenä iskuja venäläisten ryhmyykseen suoritettiin tarkka-ampujista ja sinkotaistelijoista koottujen osastojen toimesta. Sinkotaistelijat avasivat tulen käsiaseilla venäläisjoukkojen läheisyydestä, tarkka-ampujien ollessa ryhmittyneenä 400–600 metrin päähän venäläisjoukoista. Tarkka-ampujat kykenivät paikantamaan tuleen vastanneet venäläissotilaat ja aiheuttamaan heille tappioita. Sinkotaistelijat suojasivat osastoa, mikäli venäläiset pyrkivät hyökkäämään panssariajoneuvoilla. Osasto irtaantui nopeasti iskun suoritettuaan.⁶⁸

Tšetšeenit käyttivät vuoristoissa myös miinoja sekä tarkka-ampujia. Miinoja sekä tarkka-ampujia käytettiin etenkin niillä alueilla, joilla ei ollut muuta keinoa vaikuttaa viholliseen. Tarkka-ampujia käytettiin yleensä epäsuoran tulen käytön yhteydessä, mikä vaikeutti tšetšeeniampujien havaitsemista. Tšetšeenit miinoittivat etenkin tieuria, joita venäläiset käyttivät alueidensa partiointireitteinä tai huoltoreitteinä. Miinat asennettiin yleensä pimeällä, jon-

---

⁶⁵ Kostiainen (2009), s. 35–36.

⁶⁶ Jackson (2000), s.17. Ks. myös Kostiainen, s. 34.

⁶⁷ Kostiainen (2009), s. 35.

⁶⁸ Sama, s. 35.

ka vuoksi venäläisten pioneerijoukot joutuivat tarkastamaan tieurat jokaisena aamuna ennen liikkeelle lähtöä. Tšetšeenit kehittivät toimintatapojaan ja alkoivat miinoittaa tieuria vasta pioneerijoukkojen tarkastuskierroksen jälkeen. Miinoina saatettiin käyttää myös haupitsien ammuksia, joista oli poistettu sytyttimet. Ammukset kaivettiin maahan siten, että ne räjähtivät tankkien ajaessa niistä yli.⁶⁹

---

⁶⁹ Kostiainen (2009), s. 36. Ks. myös Jackson, s. 17, 25.

5 EPÄSYMMETRISEN SODANKÄYNNIN KEINOJEN EROT JA YHTENEVÄISYYDET

5.1 Erot

Irakissa ja Tšetšeniassa käydyissä taisteluissa erona voidaan pitää siellä sotineiden kapinallisryhmittymien määrää. Tšetšeniassa ei ollut niin sanottuja kilpailevia kapinallisjoukkoja, kuten Irakissa oli. Irakissa koalition joukkoja vastaan taistelivat esimerkiksi sunnimuslimit, shii-amuslimit, kurdit sekä ulkomailta tulleet fundamentalistit. Vastustajan arvaamattomuus sekä toisistaan eroavat toimintatavat toivat lisähaasteen koalition joukoille. Koalition onneksi kapinallisryhmittymien yhteistoiminta oli heikkoa.

Irakin sodassa käytettiin huomattavasti enemmän improvisoituja räjähteitä, kuin Tšetšeniassa. Tästä kertoo jo pelkästään se, että neljän ensimmäisen sotavuoden aikana noin 70 % yhdysvaltalaistappioista Irakissa muodostui improvisoiduista räjähteistä⁷⁰. Lisäksi räjähteiden käyttö oli mielikuvituksellisempaa sekä kehittyneempää kuin Tšetšeniassa. Räjähteitä saatettiin kiinnittää esimerkiksi ihmisiin, rakennuksiin tai autoihin. Lisäksi niiden laukaisimet kehittyivät merkittävästi, mikä mahdollisti etälaukaisun esimerkiksi matkapuhelimen avulla.

Irakissa kapinalliset toimivat häikäilemättömästi, eivätkä he pelänneet siviiliuhrien syntymistä. Irakissa vaikutti lähes siltä, että kapinalliset sotivat kaikkia muita, kuin itseään vastaan. Tšetšeniassa kansa sekä kapinalliset elivät yhdessä lähes ongelmitta, vaikka sielläkään ei selvitty ilman siviiliuhreja. Irakissa kapinalliset hyödynsivät lukuisia siviilikohteita tukikohtinaan, käyttivät siviileitä ihmiskilpinään sekä kätkivät aseitaan kouluihin. Lisäksi Irakissa käytettiin kemiallisia aseita koalition joukkoja vastaan. Esimerkiksi kloorikaasusäiliöitä kuljettaviin kuorma-autoihin kiinnitettiin räjähteitä.

Internetin kehitys mahdollisti Irakin sodassa informaatio- ja propagandan tehokkaan käytön. Kapinalliset hyödynsivät iskuissaan julkisuusarvoa sekä latusivat videoita internetiin. Laajoissa hyökkäyksissä kameramiesten hyödyntäminen oli tavallista. Hyökkäyksen jälkeen kameramiehien kuvaama materiaali levitettiin verkossa. Lisäksi verkosta löytyi muun muassa opetusmateriaalia tienvarsipommien rakentamisesta ja käytöstä.

---

⁷⁰ Pulkkinen (2014), s. 40.

5.2 Yhteneväisyydet

Ylivoimainen vastustaja aiheutti molempien maiden kapinallisissa epäsymmetrisen reaktion. Kapinalliset eivät kyenneet vastaamaan perinteisin keinoin vihollisen aiheuttamaan uhkaan. Kapinallisten käyttämä kalusto ja aseistus ei kummassakaan maassa vastannut kehittyneisyydeltään hyökkääjän käyttämään kalustoon, eikä kapinallisten miesvahvuus ollut hyökkääjää suurempi. Lisäksi kapinalliset eivät olleet yhtä hyvin koulutettuja, eikä heiden taktinen ajattelu ollut yhtä kehittynyttä, vaikka taktista ajattelua käytettiin ja se kehittyikin.

Irakissa sekä Tšetšeniassa käytetyissä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoissa on havaittavissa lukuisia yhteneviä piirteitä. Molemmilla alueilla yhtenä pääpiirteenä oli siviilien seassa toimiminen. Siviilien seassa toimimista käytettiin hyväksi esimerkiksi taisteluiden päätyttyä, jolloin taistelijat riisuivat taisteluvarusteensa ja sekoittuivat siviilien sekaan. Esimerkiksi Tšetšeniassa kylän miehet palasivat taisteluiden jälkeen omaan kyläänsä ja odottivat siellä käskyä uudesta tehtävästä. Irakissa siviilien seassa toimiminen oli häikäilemättömämpää, kuin Tšetšeniassa. Kapinalliset saattoivat tekeytyä apua pyytäviksi siviileiksi, jotka avun saatuaan avasivatkin tulen kohti auttajia. Lisäksi siviilien tarkoituksellinen tappaminen oli Irakissa yleistä. Myös sodan oikeussääntöjä rikottiin pukeutumalla Punaisen Ristin työntekijöiksi (Tšetšenia) tai käytettiin valkoista lippua sen tarkoitusperän vastaisesti (Irak).

Groznyin sekä Fallujahin taistelut olivat molemmat taisteluita, joissa puolustajalla oli aikaa valmistella puolustusasemiaan sekä tuliasemia singoilleen. Valmisteluista oli selvästi hyötyä, sillä niiden avulla viholliselle onnistuttiin tuottamaan tappioita. Puolustusvalmisteluiden tekeminen ei itsessään ollut epäsymmetristä sodankäyntiä, mutta itse puolustustaistelussa oli käytetty epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja. Fallujahissa taisteluihin kuului vahvasti tienvarsipommien sekä ajoneuvoasenteisten räjähteiden käyttö.

Irakissa sekä Tšetšeniassa käytettiin samankaltaista taktiikkaa ajoneuvokolonnien pysäyttämiseen. Molemmissa maissa tarkoituksena oli pysäyttää kärkijoneuvo, jonka jälkeen apuun tulleisiin joukkoihin kohdistettiin tuli. Tšetšeniassa tuhottiin lisäksi jälkimmäinen ajoneuvo, jotta avun saanti paikalle ei olisi mahdollista. Lisäksi yhteisenä piirteenä oli räjähteiden asentaminen rakennuksiin. Jalkaväen hakiessa suojaa rakennuksista ne joko räjäytettiin (Irak) tai sotilaat laukaisivat räjähteen astuessaan sisälle (Tšetšenia).

Irakin sekä Tšetšenian kapinallisilla ei ollut juurikaan käytössä sotilaskäyttöön tarkoitettuja miinoja tai räjähteitä, joten saatavilla olevan materiaalin improvisoiminen oli yleistä. Räjäh-

dysainetta saatettiin valmistaa itse tai se purettiin jostain muusta räjähteestä. Lisäksi tykistön kranaattien käyttäminen miinoina tai räjähteinä oli yleistä molemmissa maissa. Tekniikan ollessa kehittyneempää, Irakissa oli yleisempää myös kaukolaukaistavien räjähteiden käyttö. Improvisoitujen räjähteiden käyttö liittyi yleensä väijytykseen tai vihollisen liikkeen hidastamiseen. Räjähteistä muodostui psykologinen tekijä molemmissa maissa.

Väijytyksien tekeminen kuului molempien maiden kapinallisten taktiikkoihin. Vihollinen pyrittiin yllättämään itselleen suotuisassa paikassa. Hyökkääjä valitsi itselleen parhaiten sopivan taistelutilan, joka vaikeutti vastustajan raskaan kaluston tehokasta käyttöä. Lyhyiden taisteluiden ja voimakkaan tulenkäytön jälkeen osastot irtaantuivat. Menetelmää voidaan kutsua epäsymmetriseksi sodankäynniksi näkökulmasta riippuen. Suomalaiseen sodankäyntiin sekä etenkin Maavoimien taisteluun 2015, ylläkööt kuuluvat hyvinkin vahvasti. Suomalaisesta näkökulmasta katsottuna kyseessä ei ole poikkeava keino taistella. Amerikkalaisten sekä venäläisten silloiseen doktriiniin kyseinen keino ei kuitenkaan kuulunut. Molemmat armeijat olivat valmistautuneet perinteiseen sodankäyntiin, joka käytäisiin tasavahvaa vastustajaa vastaan. Taktiikat olivat jäänteitä kylmästä sodasta, jossa molemmat suurvallat muodostivat uhkan toisilleen. Heille ylläköissä oli kyse jostain odottamattomasta ja poikkeuksellisesta.

6 POHDINTA

Tässä luvussa käsitellään aiemmin tutkimuksessa esiintyviä epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja ja käsitteitä sekä pohditaan, onko käsitteiden merkitys enää sama vai onko se ajan saatossa muuttunut. Käsitteitä tarkastellaan hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti. Esi- teltävät käsitteet ovat sellaisia, joita pidettiin vallitsevina keinoina Irakissa tai Tšetšeniassa (tai molemmissa). Luvussa pohditaan myös, ovatko kaikki aikaisemmissa luvuissa esitetyt keinot sittenkään epäsymmetrisiä.

Rekkedalın mukaan epäsymmetriseen sodankäyntiin kuuluu muun muassa jonkin odottamat- toman kohtaaminen, vastapuolen heikkouksien hyödyntäminen epätavanomaisin keinoin sekä taistelutilan valitseminen siten, ettei vihollisen raskaan aseistuksen käyttö ole mahdollista. ”Aitona epäsymmetriana” Rekkedal pitää vastustajan käyttämiä tekoja, joita toinen osapuoli ei itse halua tai voi tehdä.

Epäsymmetrisen sodankäynnin keinot osoittautuvat ajoittain haasteellisiksi perinteiseen so- dankäyntiin valmistuneille joukoille. Rekkedalın mukaan, mitä suurempi ero joukkojen voi- masuhteissa on, sitä vaikeampaa on ennustaa heikon osapuolen toimia. Doktriinin on oltava joustava, jotta se pystyy mukautumaan ja toimimaan epäsymmetrisen vihollisen toimien mu- kaisesti. Lisäksi doktriinin tulee perustua tarpeellisten vastatoimien kehittämiseen sekä niihin keinoihin, joita epäsymmetrinen vihollinen saattaa käyttää vihollistaan vastaan.⁷¹

Improvisoidut räjähteet (IED) voidaan nähdä tarkoitukseltaan täysin samoina kuin taval- liset miinat. IED:tä voidaan käyttää ajoneuvojen pysäyttämiseen telamiinan tavoin, jalkaväen lamauttamiseen jalkaväkimiinan tavoin tai alueen käytön rajoittamiseen sirotemiinojen tavoin. Räjähteiden naamioimiseen käytetään yleensä erityistä tarkkuutta ja niitä voidaan piilottaa myös ajoneuvoihin ja rakennuksiin yllätyksellisyyden lisäämiseksi.

Suurvaltojen välisessä sodankäynnissä on tavallista, että vastustaja pyrkii miinoittamisella rajoittamaan vastustajan liikettä. Toisaalta nykyisin voitaneen todeta, että myös kapinalliset pyrkivät rajoittamaan vastustajan liikettä yhtä lailla, kuin suurvallat, mutta vain epät- vanomaisin keinoin. Vaikka miinoite saattaa tulla joukolle yllätyksenä esimerkiksi yksittäisel-

---

⁷¹ Rekkedal (2012), s. 141.

lä tiellä, niin sitä se ei varmasti ole isommassa kokonaisuudessa. Toiminta kohdatessa miinoite on harjoiteltu perustaistelumenetelmä, mikä kuuluu jokaisen joukon keinovalikoimiin.

Improvisoitujen räjähteiden käyttö ja niiden käytön laajuus saattoi tulla yllätyksenä yhdysvaltalaisille joukoille Irakissa. Räjähteitä löytyi paljon, niitä käytettiin useilla eri tavoilla ja joskus niiden löytämiseen ei liittynyt tulitaistelua lainkaan. Tämänkaltaisen toiminta oli varmasti sodan alkuvaiheessa epäsymmetriseksi sodankäynniksi luokiteltavaa, mutta oliko se sitä enää vuonna 2011 sodan päättyessä? Cordesmanin mukaan koalition joukot kykenivät vastaamaan nopeasti sekä tehokkaasti Irakissa käytettyihin taktiikoihin ja he osoittivat sopeutumiskykyään muun muassa toiminnassa tienvarsipommien sekä itsemurhapommittajien kanssa.⁷²

Yllätyksellisyydellä pyritään aiheuttamaan vastustajalle sellainen tilanne, jolloin se ei ole varuillaan eikä odota sen kimppuun hyökättävän. Yllätyksellisyydessä pelkkä mielikuvitus on rajana. Venäjän armeija ei ollut tottunut Tšetšeniassa kohtaamaan vihollista, joka käyttää epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja. Joukot olivat koulutettu toimimaan perinteistä sotilaallista voimankäyttöä vastaan. Venäläiset yllätettiin kapinallisille **suotuisissa maastonkohdissa** käyttämällä **ylläköitä** tai **motittamalla**. Motitettavaksi tuleminen oli venäläisille tuttua jo talvisodan ajalta, joten kyseessä ei historiallisesti tarkasteltuna ollut uusi keino. Edellä mainitut keinot kuuluvat läheisesti myös sissisodankäyntiin, josta Yhdysvalloilla on kokemusta esimerkiksi Vietnamista. Toisaalta vihollisen yllättäminen ja taisteleminen itselle suotuisassa maastossa kuuluvat myös konventionaalisen sodankäynnin peruseriaatteisiin.

Siviilien seassa toimiminen kuuluu harvemmin perinteiseen sodankäyntiin. Siviiliuhrien syntymistä on pyritty suursodissa estämään evakuoimalla kyliä, jotka saattoivat kärsiä pommituksista ja muusta konventionaalisesta sodankäynnistä. Etenkin Irakissa kapinalliset ymmärsivät siviiliuhrien syntymisen tuomittavuuden länsimaisessa ajattelutavassa ja käyttivät sitä häikäilemättömästi hyväkseen. Kapinallisia oli käytännössä mahdotonta tuomita teoistaan sodan oikeussääntöjen rikkomisesta. Tämä asetti yhdysvaltalaiset joukot vaikeaan tilanteeseen, sillä vihollisen ja siviilin tunnistaminen muuttui lähes mahdottomaksi. Yhdysvaltalaisilla joukoilla oli Vietnamista samankaltaisia kokemuksia, mutta Irakissa toiminta oli järjestelmällisempää ja yleisempää. Lisäksi kapinallisten harjoittama **informaatiosodankäynti** ja **propaganda** vaikuttivat yleiseen mielipiteeseen länsimaisia joukkoja vastaan. Informaatiosodankäynti ja propaganda kuuluivat tavanomaiseen sodankäyntiin jo ensimmäisessä maailmansodassa, joten kyseessä ei ole epäsymmetrisen sodankäynnin keino.

---

⁷² Cordesman (2003), s. 231.

Toisaalta ”**aidon epäsymmetrian**” kautta tarkasteltuna, lähes mitä tahansa edellä mainittua keinoa voidaan pitää epäsymmetrisen sodankäynnin keinona. ”Aitona epäsymmetriana” Rekkedal pitää keinoja, joita vastustaja käyttää, mutta joita toinen osapuoli ei voi tai halua itse käyttää. Rekkedal käyttää esimerkkinä syyskuun 11. päivän tapahtumia ja vertaa matkustajalentokoneita pommeihin. Tämänkaltainen sodankäynti ei luonnollisesti kuulu yhtenkään sivistyneen valtion keinovalikoimaan. Kärjistäen voidaan siis todeta, että mikäli keino on tarpeeksi röyhkeä, brutaali tai epäinhimillinen, sitä voidaan pitää epäsymmetrisenä sodankäyntinä.

Ovatko kaikki keinot kuitenkin automaattisesti epäsymmetrisiä? Onko panssaritorjunta-aseiden käyttö, hyökkäykset huolto- ja kommunikaatioyhteyksiä vastaan, eri vaikutustyyppien sekoittaminen samassa iskussa, ajoneuvojen heikkouksien hyödyntäminen sekä iskut helikoptereita kohtaan epätavanomaisia tai poikkeuksellisia keinoja? Samaa voidaan kysyä myös hajautettujen johtamisyhteyksien käytöstä sekä vihollisen johtamisyhteyksien häirinnästä. Edellä mainitut keinot kuulostavat suomalaisen jalkaväkikoulutetun sotilaan korvaan tavanomaiselta jalkaväen taktiikalta. Monet näistä seikoista voisivat olla poimittuna esimerkiksi oppaasta, joka käsittelee Maavoimien taistelua 2015. Konventionaaliseen suurvaltojen väliseen sotaan tottuneille joukoille kyse todennäköisesti onkin jostain poikkeavasta. Myös näkökulma määrittää sen, onko kyseessä epäsymmetrisen sodankäynnin keino vai ei.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Opinnäytteet

Kostiainen, Mikko: *Epäsymmetrinen sodankäynti Tšetšeniassa vuosina 1994–1996 ja 1999–2000*, Helsinki 2009.

Pulkkinen, Pekka: *The long, small war – kokemukset epäsymmetrisestä sodasta Irakissa vuosina 2003–2008*, Helsinki, 2014.

Raatikainen, Timo: *Ilma-ase asymmetrisessä sodankäynnissä*, Helsinki, 2011.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Kirjallisuus

Aikio, Annukka: *Uusi sivistyssanakirja*, Otava, Keuruu 1988.

Alafuzoff, Georgij-Forsström, Pentti: *Arvioita Venäjän Tshetshenian operaatioista*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 4, työpaperi 14/2001.

Cordesman, Anthony H: *The Iraq War: strategy, tactics and military lessons*, Praeger (Published in cooperation with the CSIS), Washington D.C, 2003.

Huttunen, Mika – Metteri, Jussi: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Leitzinger, Antero: *Entinen Neuvostoliitto*, Painosampo, Helsinki, 1992.

Raitasalo & Sipilä: *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuva politiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*, Strategian laitoksen julkaisusarja 4: Työpapereita No 23, 2007.

Rekkedal, Nils Marius: *Winds of Change: On Irregular Warfare*, Juvenes Print 2012.

Rekkedal, Nils: *Nykyaikainen sotataito*, Edita Prima Oy, Helsinki 2006.

Tzu, Sun: *Sodankäynnin taito*, Tietosanoma Oy, Juva 2002.

2.2 Artikkelit

BBC News: *Chechnya profile*, <http://www.bbc.com/news/world-europe-18188085>, 2014, 20.3.2015.

Grange, David L.: *Asymmetric warfare: Old method, new concern*, National Strategy Forum Review, 2000.

Grau, Lester W: *Russian Urban Tactics: Lessons from the Battle for Grozny*, Strategic Forum, Number 38, 1997a, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1289/MR1289.ch2.pdf, 7.10.2014.

Grau, Lester W: *Russian-Manufactured Armored Vehicle Vulnerability in Urban Combat: The Chechnya Experience*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS, 1997b, <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/rusav/rusav.htm>, 8.10.2014.

Helen Chapin Metz: *Iraq: A Country Study*, GPO for the Library of Congress, Washington, 1988, <http://countrystudies.us/iraq/27.htm>, 24.2.2015.

IHS Janes: *Executive Summary of Iraq*, 2014, [ihsonline.com](http://www.ihsonline.com).

Jackson, Timothy: *David Slays Goliath: A Chechen Perspective on the War in Chechnya (1994-1996)*, Marine Corps Wargaming Division paper, 2000, <http://www.smallwarsjournal.com/documents/davidgoliath.pdf>, 8.10.2014.

Thomas, Timothy L: *The Battle of Grozny: Deadly Classroom for Urban Combat*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS, Parameter, 1999.